

ANTUN BRANKO ŠIMIC:

Pjesnici

Pjesnici su čuđenje u svijetu

*Oni idu zemljom i njihove oči
velike i nijeme rastu pored stvari*

*Naslonivši uho
na ćutanje, što ih okružuje i muči
pjesnici su vječno treptanje u svijetu*

»Preobraženja«, maj 1929.

PROGRAM PROSLAVE

(usvojen na XIV zajedničkoj sjednici Opštinskog vijeća i Vijeća radnih zajednica
Skupštine opštine Mostar, 29. aprila 1968)

SPOMENIK
Aleksi Šantiću	Podizanje spomenika Aleksi Šantiću.
GIMNAZIJA
»Aleksa Šantić«	Davanje Gimnaziji imena »Aleksa Šantić«.
KNJIŽEVNA NAGRADA
»Aleksa Šantić«
od 1969.	Ustanovljenje književne nagrade »Aleksa Šantić« za poeziju objavljenu na srpsko-hrvatskom ili hrvatskosrpskom jeziku. Nagrada će se dodjeljivati svake treće godine u visini od 10.000 dinara.
STIPENDIJA
»Aleksa Šantić«	Ustanovljenje stipendije »Aleksa Šantić« za postdiplomski studij iz istorije književnosti, kulturne istorije i istorije Mostara i Hercegovine.
SPOMEN-PLOČE	Otkrivanje spomen-ploče na rodnoj kući Alekse Šantića.
Otkrivanje spomen-ploče na rodnoj kući Svetozara Čorovića.
Jubilarni broj »ZORE«	Izdavanje počasnog broja mostarskog časopisa »Zora«.
POŠTANSKA MARKA	Emitovanje jubilarne poštanske marke sa portretom Alekse Šantića.
SVEČANA AKADEMIJA	Svečana akademija sa izložbom o Aleksi Šantiću.
RECITAL i
HASANAGINICA	Recital Šantićeve poezije — izbor i komentar dr Abdurahman Nametak
Aleksa Šantić: Hasanaginica
SAVEZ KNJIŽEVNIKA
Jugoslavije	Sastanak Koordinacionog odbora Saveza književnika Jugoslavije i Međurepubličko književno veće (Camil Sijarić: O Aleksi Šantiću).
PLAKAT	Štampanje plakata prema kreativnom rješenju Mirze Hamzića.
ZNAČKA	Izrada značke »Aleksa Šantić« prema plaketi Ante Matkovića.
TEATAR POEZIJE
Beograd	VEĆE ALEKSE ŠANTIĆA, premijerno izvođenje u Mostaru.
IZBOR POEZIJE
Alekse Šantića	Otkupiti 1.000 signiranih primjeraka.
Aleksa Šantić: PRETPRAZNIČKO VEĆE.
Izbor poezije. Priredio: Stevan Raičković.
Izdavač: »Prosveta«, Beograd.

PROGRAM PROSLAVE

(usvojen na XIV zajedničkoj sjednici Opštinskog vijeća i Vijeća radnih zajednica
Skupštine opštine Mostar, 29. aprila 1968)

SPOMENIK
Aleksi Šantiću

Podizanje spomenika Aleksi Šantiću.

GIMNAZIJA
»Aleksa Šantić«

Davanje Gimnaziji imena »Aleksa Šantić«.

KNJIŽEVNA NAGRADA
»Aleksa Šantić«
od 1969.

Ustanovljenje književne nagrade »Aleksa Šantić« za poeziju objavljenu na srpsko-hrvatskom ili hrvatskosrpskom jeziku. Nagrada će se dodjeljivati svake treće godine u visini od 10.000 dinara.

STIPENDIJA
»Aleksa Šantić«

Ustanovljenje stipendije »Aleksa Šantić« za postdiplomski studij iz istorije književnosti, kulturne istorije i istorije Mostara i Hercegovine.

SPOMEN-PLOČE

Otkrivanje spomen-ploče na rodnoj kući Alekse Šantića.
Otkrivanje spomen-ploče na rodnoj kući Svetozara Corovića.

Jubilarni broj »ZORE«

Izdavanje počasnog broja mostarskog časopisa »Zora«.

POŠTANSKA MARKA

Emitovanje jubilarne poštanske marke sa portretom Alekse Šantića.

SVEČANA AKADEMIJA

Svečana akademija sa izložbom o Aleksi Šantiću.

**RECITAL i
HASANAGINICA**

Recital Šantićeve poezije — izbor i komentar dr Abdurahman Nametak
Aleksa Šantić: Hasanaginica

**SAVEZ KNJIŽEVNIKA
Jugoslavije**

Sastanak Koordinacionog odbora Saveza književnika Jugoslavije i Međurepubličko književno veće (Camil Sijarić: O Aleksi Šantiću).

PLAKAT

Štampanje plakata prema kreativnom rješenju Mirze Hamzića.

ZNAČKA

Izrada značke »Aleksa Šantić« prema plaketi Ante Matkovića.

TEATAR POEZIJE
Beograd

VEĆE ALEKSE ŠANTIĆA, premijerno izvođenje u Mostaru.

IZBOR POEZIJE
Alekse Šantića

Otkupiti 1.000 signiranih primjeraka.
Aleksa Šantić: PRETPRAZNIČKO VEĆE.
Izbor poezije. Priredio: Stevan Raičković.
Izdavač: »Prosveta«, Beograd.

Na osnovu člana 66. Osnovnog zakona o finansiranju društveno-političkih zajednica (»Službeni list SFRJ«, broj 31/64, 23/66, 1/67 i 54/67), a u vezi sa članom 165. Statuta opštine Mostar (»Službeni glasnik sreza Mostar«, broj 27/64), Skupština opštine Mostar na zajedničkoj sjednici Opštinskog vijeća i Vijeća radnih zajednica od 18. jula 1968. godine, donijela je

ODLUKU O OSNIVANJU FONDA ZA PODIZANJE SPOMENIKA ALEKSI ŠANTIĆU

Član 1.

Osniva se Fond za podizanje spomenika Aleksi Šantiću (u daljem tekstu Fond).

Član 2.

Naziv Fonda je: »Fond za podizanje spomenika Aleksi Šantiću«.

Član 3.

Cilj Fonda je podizanje spomenika Aleksi Šantiću, a zadatak prikupljanje i objedinjavanje sredstava.

Član 4.

Fond ima svojstvo pravnog lica.

Član 5.

Fond ima statut koji donosi Upravni odbor Fonda, a potvrđuje Skupština opštine Mostar.

Član 6.

Fondom upravlja Upravni odbor koji se sastoji od predsjednika i šest članova. Predsjednik i članove Upravnog odbora imenuje Skupština opštine Mostar. Mandat članova Upravnog odbora traje dvije godine.

Svake godine bira se najmanje polovina članova Upravnog odbora.

Niko ne može biti član Upravnog odbora duže od dva uzastopna mandatna perioda.

Član 7.

Upravni odbor Fonda vrši naročito sljedeće poslove:

- donosi statut Fonda,
- donosi finansijski plan i završni račun Fonda,
- odlučuje o trošenju sredstava,
- prati prikupljanje sredstava,
- vrši i druge poslove koji su mu dati u nadležnost propisima i statutom Fonda.

Član 8.

Finansijski plan i završni račun Fonda dostavljaju se Skupštini opštine radi uvida.

Član 9.

Prihodi Fonda sastoje se od:
— prihoda iz budžeta, fondova i sličnih,
— prihoda od sabirnih akcija,
— poklona i priloga građana, radnih i drugih organizacija iz zemlje i inostranstva,
— ostalih prihoda.

Član 10.

Fond ima rezervu. U rezervu se unosi najmanje 1% od prihoda Fonda.

Član 11.

Naredbodavac za izvršenje finansijskog plana Fonda je starješina organa uprave nadležnog za poslove kulture.

Član 12.

Administrativne poslove obavlja organ uprave nadležan za poslove kulture. Članovodstveni organ uprave nadležan za poslove finansijske.

Član 13.

Sredstva Fonda vode se na posebnom računu kod SDK.

Član 14.

Ova odluka stupa na snagu trećeg dana od dana objavljivanja u »Službenom glasniku opštine Mostar«.

SKUPŠTINA OPŠTINE MOSTAR
VI. Broj: 01/I-1666/1
18. jula 1968. godine

PREDsjedNIK,
AVDO ZVONIC, s. r.

(»Službeni glasnik opštine Mostar«, broj 368, str. 366-368)

odbor za proslavu 100 godišnjice rođenja Alekse Šantića

VI. broj 08/IV - 50/9.
Datum 9. septembar 1968.

Grad Mostar ove godine proslavlja 100-godišnjicu rođenja svog velikog pjesnika Alekse Šantića.

Odbor za proslavu 100-godišnjice rođenja pjesnika Alekse Šantića u Programu proslave predvidio je da se i putem Matice iseljenika povede akcija za obilježavanje ove proslave, tim prije što je Šantić nekoliko svojih divnih pjesama posvetio upravo iseljenicima.

Šantić je svojim pjesmama budio patriotska osjećanja, iznosio težinu tuđine, a one koji su već otišli upozoravao da ne zaborave na domovinu, na rodni kraj.

Željeli bismo da, iako razdvojeni prostorom i vremenom, zajednički proslavimo 100-godišnjicu rođenja našeg velikog pjesnika, pjesnika koji je zadužio svoj grad, zadužio sve nas. Ovakva zajednička akcija još više će nas povezati, oživiti vaše uspomene o rodnom kraju i potvrditi da mislimo jedni na druge.

Mišljenja smo da će iseljenička štampa, kulturno-umjetnička i kulturno-prosvjetna društva obilježiti ovu značajnu proslavu, da će svojim kulturnim programima među iseljenicima dočarati atmosferu i viziju rodnog kraja, da će čitajući Šantićeve pjesme mnoge vratiti u Šantićevo doba. Mnoge će to vratiti u mladost, mnoge će to podsjetiti na dan kada su napuštali svoj rodni kraj, kada su napuštali domovinu.

Pjesnik je pjevao svima nama, pjesnik je zadužio sve nas.

Odbor za proslavu 100-godišnjice rođenja pjesnika Alekse Šantića osnovao je Šantićeve fondaciju sa ciljem da se prikupljaju dobrovoljni prilozima za podizanje spomenika našem velikom

Glavninu sredstava Šantićeve fondacije sačinjavaće pokloni i prilozi gradjana iz zemlje i inostranstva. Time se željelo da spomenik pjesniku bude spomenik svih nas, zahvala za sve što je dao našoj kulturnoj baštini.

U vezi s tim Odbor za proslavu je mišljenja da bi bilo dobro i korisno obratiti se s molbom svim redakcijama naših listova, kako u zemlji tako i inostranstvu, kulturno-umjetničkim i kulturno-prosvjetnim društvima da i oni kroz svoju aktivnost na najpogodniji način obilježe ovaj veliki jubilej.

Odbor bi sa zahvalnošću prihvatio aktivnost i pomoć redakcija listova, kulturno-umjetničkih i kulturno-prosvjetnih društava na prikupljanju dobrovoljnih priloga, poklona i pomoći za podizanje spomenika našem velikom pjesniku.

Mi bi vam bili zahvalni, a u cilju sticanja potpunog uvida u obim proslave, kao i eventualnog pružanja potrebne pomoći, da nas po mogućnosti obavijestite o vašoj aktivnosti na ovom planu na adresu: Odbor za proslavu 100-godišnjice rođenja Alekse Šantića - Skupština opštine Mostar - Jugoslavija.

Istovremeno, želimo da vas obavijestimo da se prilozi i pokloni za podizanje spomenika Aleksi Šantiću mogu uplatiti na račun 118-652-177/062 - Fond za podizanje spomenika Aleksi Šantiću.

Nadamo se da ćemo i dalje saradjevati i da ovo neće biti jedina naša zajednička akcija.

Mnogo srdačnih pozdrava iz domovine i želja da ova akcija uspije.

PREDSJEDNIK
ODBORA ZA PROSLAVU
Radmilo Andrić

Na osnovu člana 116 stav 2 Zakona o gimnaziji ("Službeni list SRBiH", broj 31/65), a na predlog Savjeta Gimnazije u Mostaru, Savjet za školstvo Skupštine opštine Mostar na sjednici održanoj 23.marta 1968. godine, donio je

R J E Š E N J E

o davanju odobrenja za promjenu naziva Gimnazije u Mostaru

Odobrava se da Gimnazija u Mostaru ubuduće nosi naziv Gimnazija "Aleksa Šantić" u Mostaru.

SKUPŠTINA OPŠTINE MOSTAR

VI.Broj: 08/IV - 2222/1

Datum: 27.IX 1968.

PREDSJEDNIK
Savjeta za školstvo
Šemsudin Topuzović

SACRT

SACRT

Na osnovu člana 165. Statuta opštine Mostar/"Službeni glasnik sresa Mostar", broj 27/64 /, Skupština opštine Mostar na zajedničkoj sjednici Opštinskog vijeća i Vijeća radnih zajednica od _____ godine, donijela je

O D T U K U

književnoj nagradi "Aleksa Šantić"

I
Ustanovljava se književna nagrada "Aleksa Šantić" za poeziju objavljenu na srpskohrvatskom, odnosno hrvatskosrpskom jeziku.

II
Nagradu dodjeljuje Skupština opštine Mostar na osnovu Pravilnika o dodjeljivanju književne nagrade "Aleksa Šantić". Pravilnik iz prethodnog stava donosi Skupština opštine.

III
Nagrada se dodjeljuje svake treće godine u visini od 10.000 dinara.
Nagrada će se prvi put dodijeliti 1969. ta period 1966-1968.

IV
Sredstva za nagradu obezbjeđuje Skupština opštine

V
Žiri imenuje Skupština opštine na prijedlog Savjeta za kulturu i prosvjetovanje.

VI
Troškovi rada žirija padaju na teret Skupštine opštine.

VII
Odluke stupa na snagu po objavljivanju u "Službenom glasniku Skupštine opštine Mostar".
VI.Broj:08/IV -
Datum:
PREDSJEDNIK
Šemsudin Topuzović

Na osnovu člana 165. Statuta opštine Mostar /"Službeni glasnik sresa Mostar", broj 27/64 /, Skupština opštine Mostar na zajedničkoj sjednici Opštinskog vijeća i Vijeća radnih zajednica od _____ godine, donijela je

C B L U E U

stipendiji "Aleksa Šantić"

I
Ustanovljava se stipendija "Aleksa Šantić" za postdiplomski studij za istoriju književnosti, kulturnu istoriju i istoriju Mostara i Hercegovine.

II
Stipendiju dodjeljuje Skupština opštine Mostar na osnovu Pravilnika o dodjeljivanju stipendije "Aleksa Šantić". Pravilnik iz prethodnog stava donosi Skupština opštine.

III
Stipendija se dodjeljuje svake treće godine. Prvi put će se dodijeliti 1970.

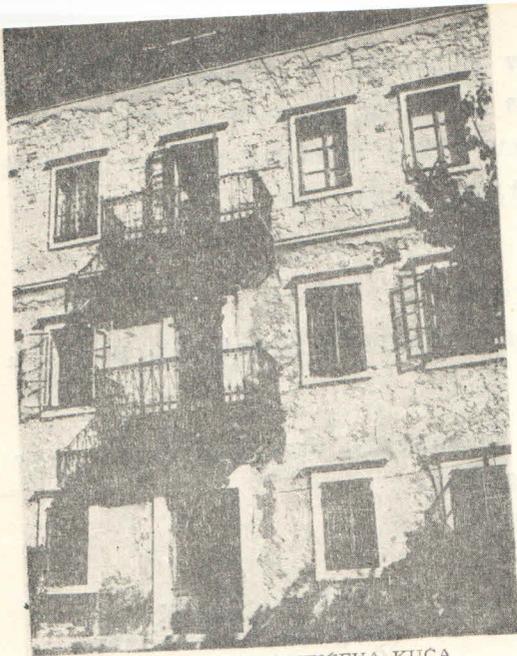
IV
Sredstva za nagradu obezbjeđuje Skupština opštine u fondu za kreditiranje taksu i studenata.

V
Predlaganje kandidata vrši komisija koju imenuje Skupština opštine.

VI
Odluke stupa na snagu po objavljivanju u "Službenom glasniku Skupštine opštine Mostar".

VI.Broj:08/IV -
Datum:

PREDSJEDNIK
Javdo Zvančić

SANTICEVA KUĆA

Naš stari dome . . .

Naš stari dome, kako si oronô!
 Kapije tvoje niko ne otvara,
 Po njima mirno crv dube i šara —
 Grize, kô čežnja jedno srce bono.

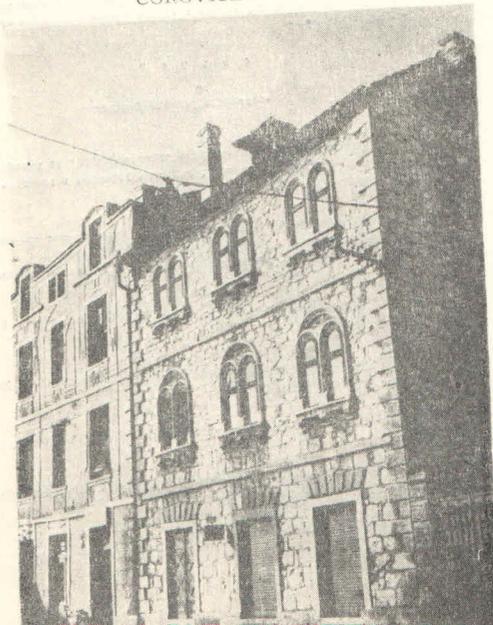
Evo mi sobe! O duvaru jošte
 Ikona visi, prašljiva i sama,
 I u me gleda i šapće iz rama
 O dobu sreće, djetinjstva, milošte.

Ovdje sam prve stihove napisô, —
 Ovdje je s dušom poletila misô
 Visoko, tamo gdje se istok žari.

Ovdje mi negda bješe raj . . . A sada?
 Na moje srce grobna zemlja pada,
 I ja se rušim kô ti, dome stari . . .

»Srpski književni glasnik«, 1906, XVI, 6.

COROVIĆEVA KUĆA

TEKST ZA SPOMEN - PLOČE na rodnoj kući Alekse Šantića i Sve- tozara Corovića.

Ovdje sam prve stihove napisô, —
 Ovdje je s dušom poletila misô

Rodna kuća Alekse Šantića
 (1868—1924)

U ovoj kući se rodio i stvarao knji-
 ževnik Svetozar Corović
 (1875—1919)
 Ovdje je osnovan književni list »Zo-
 ra« 1896.

U ovoj kući je umro pjesnik Aleksa
 Šantić 2. februara 1924.

POVODOM 100-GODIŠNJICE ROĐENJA PJESNIKA ALEKSE ŠANTIĆA

JUBILARNI BROJ MOSTARSKJE »ZORE«

Rodni grad Alekse Šantića, nizom akcija, proslavlja ove godine stotu godišnjicu rođenja svoga pjesnika.

U namjeri da te akcije budu u prvom redu sadržajne, a manifestativne u mje-
našem divnom pjesniku i čovjeku, Odbor za proslavu donio je odluku da se ovim
povodom objavi i jedan počasni broj mostarske »Zore«. Cilj je ovom jubilar-
izdanju da se književnoistorijskim, kulturnoistorijskim i istorijskim radovima naših
znalaca baci iz današnjih dana, iz današnjih naučnih i književnih mjerila, svjetlost
na to uticajno i u svakom pogledu svijetlo razdoblje mostarske »Zore«, pri čemu će
prilozi naših pjesnika, proznih pisaca i esejista doprinijeti tome da se u našim savre-
menim književnim tokovima učine vidljivim i niti književnog kontinuiteta.

Obrazovan je Uredivački odbor u koju su sa prostora na kojem je istorijski zra-
čila »Zora« ušli:

NEDELJKO GVOZDENOVIĆ, IVAN KORDIĆ, SKENDER KULENOVIĆ, MLA-
DEN LESKOVAC, SVETISLAV MANDIĆ, ICO MUTEVELIĆ, ABDURAHMAN NA-
METAK, PREDRAG PALAVESTRA, STEVAN RAČKOVIĆ, MEŠA SELIMOVIĆ, ŽI-
VORAD STOJKOVIĆ, VELJKO SUŠIĆ, HAMZA HUMO I ZUKO DŽUMHUR.

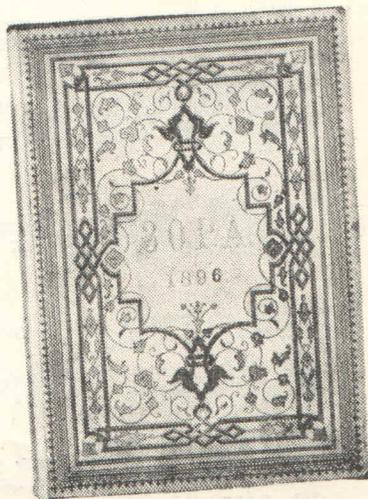
Odbor je na tri svoje posljednje sjednice, održane u Mostaru i Počitelju 9. i 10.
septembra, prethodno saslušavši predloge niza naših pisaca i naučnika, konačno utvr-
dio teme i krug imena čijim bi se radovima u današnjim prilikama najpribližnije
ostvario postavljeni cilj.

Jubilarni broj »Zore« biće štampan u gradu svog prvog urednika, Alekse Šan-
tića, u obliku koji će živo podsjetiti na mostarsku »Zoru«.

Mogli smo utvrditi da su odziv na saradnju i naučnika, konačno utvr-
naišli na izuzetno razumijevanje i svesrdnu podršku.

ZA UREĐIVAČKI ODBOR
jubilarnog broja mostarske »Zore«
Skender KULENOVIĆ

Skender Kulenović
Hamza Humo
Ivan Kordić
Ico Mutevelić
Abdurahman Nametak
Uredništvo Mostarske Zore
Zuko Džumhur
Predrag Palavestra
Stevan Račković
Meša Selimović
Nedeljko Gvozdenović
Svetislav Mandić
Veljko Sušić

PRVO GODIŠTE »ZORE« 1896.

PROGRAM SVEČANOSTI

100-GODIŠNJICE ROĐENJA PJESNIKA ALEKSE ŠANTIĆA I 75-GODIŠNJICE RADA GIMNAZIJE »ALEKSA ŠANTIĆ« U MOSTARU

SUBOTA, 5. oktobar 1968.

U 16 sati
OTKRIVANJE SPOMEN - PLOČE NA
RODNOJ KUĆI ALEKSE ŠANTIĆA

U 17 sati
POLAGANJE VIJENACA NA GROB
ALEKSE ŠANTIĆA

U 18 sati
OTKRIVANJE SPOMEN - PLOČE NA
RODNOJ KUĆI SVETOZARA CORO-
VICA

U 20 sati
RECITAL I HASANAGINICA

Sala Narodnog pozorišta
RECITAL SANTIĆEVE POEZIJE —
IZBOR I KOMENTAR DR ABDURAH-
MAN NAMETAK
ALEKSA ŠANTIĆ: HASANAGINICA
U izvođenju učestvuju: Narodno po-
zorište, Simfonijski orkestar i Hor pri
Simfonijskom orkestru
Dirigent: ABID KUSTURICA
Režija: BORO GRIGOROVIĆ, reditelj
Narodnog pozorišta u Beogradu

NEDJELJA, 6. oktobar 1968.

U 9 sati
POLAGANJE KAMENA TEMELJCA
ZA SPOMENIK ALEKSI ŠANTIĆU

U 11 sati
Sala Narodnog pozorišta
SVEČANA AKADEMIJA POVODOM
PROSLAVE 75-GODIŠNJICE RADA
GIMNAZIJE »ALEKSA ŠANTIĆ« U
MOSTARU

U 20,30 sati
Sala Doma kulture
SVEČANA AKADEMIJA POVODOM
PROSLAVE 100 - GODIŠNJICE ROĐE-
NJA ALEKSE ŠANTIĆA

I

Uvodna riječ: OSMAN ĐIKIĆ, predsjed-
nik Počasnog odbora

VELIBOR GLIGORIĆ, knjezevnik i
predsednik Srpske akademije nauka
i umetnosti u Beogradu

○ Aleksi Šantiću govore:
DR IVO FRANGEŠ, akademik i pro-
fesor Filozofskog fakulteta u Zagrebu

DR SALKO NAZEČIĆ, akademik i
profesor Filozofskog fakulteta u Sara-
jevu

JUBILARNA
POSTANSKA MARKA

II

KONCERTNI DIO

UČESTVUJU:

MIROSLAV ČANGALOVIĆ, prvak Opere
Narodnog pozorišta u Beogradu (Aleksan-
dar Binički: Kupiću ti zlatnu grivnu i Jo-
sip Hatze: Veče na školju);

JANJA HANŽEK, prvakinja Opere Hrvat-
skog narodnog kazališta u Zagrebu (Nim-
fa);

LJUBIŠA JOVANOVIĆ, prvak Jugosla-
venskog dramskog pozorišta u Beogradu
(Moja komšinicu);

UROŠ KRAVLJAČA, glumac Malog pozori-
šta u Sarajevu (Večernja zvona);

DR NEDO ZEC, akademik i profesor Me-
dicinskog fakulteta u Sarajevu (Pretpraz-
ničko veče);

MJESOVITI HOR RTV SARAJEVO (O
klasje moje, Emina i Na vrelu bratstva)
Dirigent: MILOŠ ĐUROVIĆ
KLAVIRSKA PRATNJA: ZLATA ETERO-
VIĆ, profesor Muzičke škole u Mostaru

ODBORI ZA PROSLAVU

Proljeće

Nemoj, draga, noćas da te san obrva
I da sklopiš oči na dušek mekom!
Kada mjesec sine nad našom rijekom
I na zemlju pane tiha rosa prva,

Rodiće se mlado proljeće! I svuda
Prosuće se miris plavih jorgovana:
I pahulje snježne padaće sa grana
U naš bistri potok što baštom krivuda..

Uzviće se Ljeljo nad našim Mostarom,
I svaki će prozor zasuti beharom,
Da probudi srca što ljube i gore...

Zato nemoj, draga, da te san obrva!
Dodi, i u bašti budi ruža prva,
I na mome srcu miriši do zore!

Šerifa

Istom sunce sjeknu. Kô plava kadifa,
Prostrlo se nebo, a vita i laka,
Niz očevu baštu, po ćilimu maka,
Pjevajući hoći jedina Šerifa.

Na nju zdrelo voće smije se sa grana;
Leptiri je prate, prvi zraci miju;
Po petama golim nanule joj biju,
A pod grlom trepte odblesci đerdana . . .

Gle, zembilju punu krupnih zerdelija
Na ramenu nosi, a sve joj se vija
S glave jašmak crven, kô sabah na visu.

Aman, što je kršna, i sjajna, i vedra!
Što li joj se tresu ona pusta njedra,
Nabrekla kô šipci što još prsli nisu! . . .

Ne vjeruj . . .

Ne vjeruj u moje stihove i rime
Kad ti kažu, draga, da te silno volim,
U trenutku svakom da se za te molim
I da ti u stabla urezujem ime, —

Ne vjeruj! No kasno, kad se mjesec javi
I prelije srmom vrh modrijeh krša,
Tamo gdje u grmu proljeće leprša
I gdje slatko spava naš jorgovan plavi,

Dodi, čekaću te! U časima tijem,
Kad na grudi moje priljubiš se čvršće,
Osjetiš li, draga, da mi t'jelo dršće,
I da silno gorim ognjevima svijem,

Tada vjeruj meni, i ne pitaj više!
Jer istinska ljubav za riječi ne zna;
Ona samo plamti, silna, neoprezna,
Niti mari, draga, da stihove piše!

Pogled s vrha

Lepote! Uz reku, kao labud beo,
Leži Mostar i, pun sunca, adidara,
Sav trepti, i stremi s kopljima munara
Kao da bi nebu poleteti hteo.

Sve vidim, i baštu komšije Muktara,
I isti kapidžik, i pčelinjak ceo;
Pod orahom, gde je neko na panj seo,
Jošte česma prska kite dulbehara.

Preko zida i sad vise grane rotke,
S kojih me plod rumen u detinjstvu zvaše;
I meni je — kô da kukom na vrh motke

Snova svijem račve i kradem glavaše, —
Muktar viče, a ja, bos i golih gnjata,
Preko plota s vencem raspuklih granata.

Neretva

Nada mnom, u bašti, mašu breskve pune
Zelenih lepeza i prvog zarutka;
Pripilo se sunce i u lisne krune
Kao da bi htjelo sve zlato da utka.

Ja, naslonjen na zid, prekrštenih ruka,
Gledam kako doli, o hridinu šuplju,
Neretva se lomi, a s visokih kuka
Naga djeca skaču i s vikom se kuplju,

Dok najmanje jedno po prudu se valja.
Galebovi kruže. Nekoliko pralja
Pratljačama mlate, i o greben greda

Razbija se eho, mre. Rijeka čista,
Prepuna smaragda, putuje i blista,
I red bliskih kuća u njoj se ogleda.

Vodenica

Staro mjesto moje! Pod sjenkama grana
Radobolja mrmlja, vere se i prska;
Mrke hridi streme visoko sa strana
Pune gustih zova, smokava i trska.

Sve je isto, staro... Samo, kao prije,
Ne čuje se hitri točak da udara;
Kô bol jedan što se u dnu duše krije,
Ostavljena čuti vodenica stara...

Kroz vidnjaču malu, gdje u suhoj travi
Samo studen gušter polagano šušne,
Ne javlja se mlinar sa šalom na glavi,
Niti vidim one oči prostodušne.

Mnogo li sam puta ja ovdje, u hladu,
U večeri ljetne na odmoru bio,
I, dižući oči na mlinarku mladu,
Iz vedrice, žedan, hladne vode pio!

Bog zna gdje je sada?!... Radobolja mrmlja
Puna grmjelica, srebra, adidara...
I dok zlatno veče pada povrh grmlja,
Nakrivljena čuti vodenica stara.

Zimsko jutro

BORISAVU STANKOVIĆU

Svanu. Mujezin viče na munari;
Salepčija se čuje: »Vrućo! Taze!«
Otvaraju se gazdinske magaze
I brave škripe i ćepenci stari.

Poledica je. Zgureni metlari
Trljaju ruke. Niz Mahalu Donju
Po koji Turčin projaše na konju,
A za njim stižu hrti i ogari.

U berbernici skupljaju se age,
Puše i srću kavu. Iz odžaka
Po njima titra vatre crven laka,
I okna suze od pare i vlage.

Poneka cura s ibrikom, sva jedra,
Na česmu prođe, i dok vjetar mete,
Nanule klepuću o gole joj pete,
I puna, zdrava tresu joj se njedra.

U dugom ćurku pognuti, sa štapom,
Trgovci kraču i nazivlju boja.
Pokoji liska, polunagih noga,
Na vjetru trči za razdrtom kapom.

Prolaze krave i riču. S kantarom
Već baždar čeka. U vrevi i buni
Hljebar se krivi: »Somuni! Somuni!«
I dalje čuči za mangalom starom.

Sve življi biva sokak i raskršće,
Pod teretima drumom škripe kola,
Bič puca ... Tegle, stenju kljusad gola,
I hladno jutro nad Mostarom dršće.

Pahulje

Pjevala je zima svoju pjesmu staru;
Praminjô je snijeg i veselo pleo
Od srebrnih nita svoj široki veo,
I rasprostirô ga svuda po Mostaru.

U zasjedi cure čekale su momke:
Nanula se klepet čuo po sokaku,
Padale su grude po svakom junaku,
Uz drhtavi smijeh i radosti gromke.

I ti nekud prode, u mahalu, sama;
Pokrila te zima čistim pahuljama,
Pa po tebi trepte kô sjajni leptiri...

Samo tvoje lice skriti nije htjela,
I ja vidjeh kako, ispod snježnog vela,
Radosno i zlatno proljeće me viri...

Jedna suza

Ponoć je. Ležim, a sve mislim na te. —
U tvojoj bašti ja te vidjeh juče,
Gdje bereš krupne raspukle granate.

Mila, kô zlatno nebo pošlje tuče,
U tihu hladu stare kruške one,
Sjede ti djeca i zadaću uče.

Nad šedrvanom leptiri se gone
I sjajne kapi, sa bezbroj rubina,
Rasipaju se, dok polako tone

Jesenje sunce... I, kô sa visina
Olovni oblak, po duši mi pade
Najcrnji pokrov bola i gorčina.

I kobna misô moriti me stade:
Što moja nisi, i što smiraj dana
Ne nosi meni zvijezde, no jade?

Što moje bašte ostaše bez grana
I slatka ploda, što rađa i zrije
Na vatri srca?... Gdje su jorgovana

Vijenci plavi?... Gdi je kletva, gdi je?...
Vaj, vjetar huji... a ja msilim na te,
I sve te gledam, kroz suzu što lije,

Gdje bereš slatke, raspukle granate.

Pretprazničko večé

Sjutra je praznik. Svoju svjetlost meku
Kandilo baca i sobu mi zâri.
Sâm sam. Iz kuta bije sahat stari,
I gluhi časi neosjetno teku.

Napolju studen. Peć pucka i grije.
Ja ležim. Ruke pod glavom, pa čutim,
I slušam kako granjem zamrznutim
U moja okna goli orah bije.

Tako na vrata sumornog mi srca
Sjećanje jedno udara i čeka
Kô drug i sabrat, kao duša neka
Što sa mnom plače i u bolu grca.

Negda u take noći, kada otkâ
Pomrlom granju zima pokrov leden,
Ova je soba bila kô vrt jedan,
Gdje je kô potok tekla sreća krotka:

Kao i sada, pred ikonom sjaji
Kandila svjetlost. Iz ikonostasa
Suh bršljan viri. Lako se talasa
Izmirne pramen i blagoslov taji.

Sva okađena miriše nam soba.
Okolo žute lojane svijeće,
Mi, djeca, sjeli, kô kakvo vijeće,
Radosni što je već grudanju doba.

Pod tankim velom plavkastoga dima
U peći vatra plamti punim žarom,
I sjajne pruge po ćilimu starom
Veselo baca i treperi njima.

Uvrh, na meku šiljtu, otac sio,
Pružio čibuk, i dim se koluta;
Njegova misó nadaleko luta
I pogled bludi sanjiv, blag i mio.

Uza nj, tek malko na šiljetu niže,
Kô simbol sreće, naša majka bdije,
Za skori Božić košulje nam šije,
I katkad na nas blage oči diže.

U to bi halka zakucala. — »Petar!«
— Usklikne otac — »On je zacijelo!
On vazda voli govor i sijelo —
Otvorite mu!« I mi svi, kô vjetar,

Trči i vratâ prijevor izvuci.
I stari susjed, visok kao brijeg,
Tresući s ruha napanuli snijeg,
Javio bi se s fenjerom u ruci.

Svaki mu od nas u zagrljaj hita,
Majka ga krotko susreta i gleda,
A on se javlja, pa do oca sjeda,
I brišuć čelo za zdravlje ga pita.

Sva novom srećom ograde nam soba!
Na svakom licu sveto, sjajno nešto.
Sučući brke, stari susjed vješto
Počô bi priču iz dalekog doba.

I dokle prozor hladna drma čiča,
Mi svaku riječ gutamo nijemi;
Srca nam dršću u radosnoj tremi
Sve, dogod ne bi dovršio čiča.

Zatim bi otac, vedar kô sjaj dana,
Uzeo gusle u žilave ruke,
I glasno počô, uz ganjive zvuke,
Lijepu pjesmu Strahinjica Bana...

Meni je bilo, kô da pjesme ove
Svaki stih posta pun behar u rosi,
Pa trepti, sjaje i meni po kosi,
Prosipa meke pahuljice nove...

O mili časi, kako ste daleko!
Vi, draga lica, iščezla ste davno!
Pusta je soba... moje srce tavno...
I bez vas više ja sreće ne steko'...

Kandilo i sad pred ikonom tinja,
I sad je pozno predbožićnje doba;
Al' gluha jama sad je moja soba,
A ja list sveo pod bjelinominja.

Uzalud čekam... U nijemoj sjeni
Nikoga nema... Sam, kô kamen, ćutim,
Samo što orah granjem zamrznutim
U okna bije i javlja se meni...

No dok mi mutni boli srce kose,
Kô studen travku u vrh krša gola, —
Iz mojih knjiga, sa prašljiva stola,
Ja čujem šušanj kô viline kose.

Gle! Sad se redom rasklapaju same
Sve knjige stare, snovi čežnje duge —
Miću se, trepte jedna pokraj druge,
I njihov šumor kô da pada na me.

Sanjam li? Il' bi ovo java bila?
Iz rastvorenih listova i strana
Prhnuše lake tice, kô sa grana,
I po sobi mi svud razviše krila.

Sve se svijetle!... Sve u bljesku stoje!...
Jedna okolo kandila se vije,
A neka bolno, kô da suze lije,
Pred slikom dršće mrtve majke moje.

Neke bijele kao ljiljan prvi,
Samo im zlatno meko perje grudi;
Neke sve plave, tek im grlo rudi,
Kao da kanu kap zorine krvi.

Neke mi pale tu na srce svelo,
Pa kril'ma trepte i šušte kô svila;
A jedna lako, vrhom svoga krila,
S cvrkutom toplim dodirnu mi čelo.

Kô da bi htjela zbrisati sjen tuge...
I slušaj! Redom zapjevaše one!...
I glasi dršču, tresu se, i zvone,
Mili i sjajni kô luk mlade duge:

»Ne tuži! S bolom kuda ćeš i gdje bi?!
Mi pjesme tvoje, i drugova sviju
Sto svoje duše na zvjezdama griju, —
Sveta smo živa porodica tebi!

Mi kao rosa na samotne biljke
Padamo tiho na sva srca bona,
I u noć hladnu mnogih miliona
Snosimo tople božije svjetiljke.

Mi združujemo duše ljudi svije!
Mrtve sa živim vežu naše niti:
I s nama vazda uza te će biti
I oni koje davno trava krije!

Prigrli ova jata blagodatna!
I kada jednom dođe smrti doba,
Naša će suza na kam tvoga groba
Kanuti toplo kô kap sunca zlatna«...

I akord zvoni... Sve u sjaju jačem
Kandilo trepti i sobu mi zari...
Iz kuta muklo bije sahat stari.
Ja sklapam oči i od sreće plačem...

*Mene sve rane moga roda bole,
I moja duša s njim pati i grca.*

MOJA OTADŽBINA

Moji očevi

Moji su očevi iz onijeh strana
Gdje motika zvoni i gdje krasna bije;
Gdje znoj s čela kaplje i gdje ralo rije,
I tvrde se grude drobe ispod brana...

Moji su očevi iz koliba grubi',
Gdje se gusle čuju, pripovjesti, bajke,
Gdjeno djecu uče proste, dobre majke,
Kam rođeni kako brani se i ljubi...

Moji su očevi sa timora tije'
Gdje gnijezdo svoje krstaš orô vije,
I sa vihorima bije se i tuče...

Moji su očevi buntovnici sveti,
Sa dušom oluja što hrli i leti,
I krilima zlatne raspaljuje luče...

Pred kolibama

Tebe što vijek svoj oblivaš znojem
I kao titan zamahuješ krasnom,
Tebe što živiš u svom trudu časnom,
Ja slavim, evo, i hvalu ti pojem!

Ubogi družu dubrava i vrela,
Ti što te drače ubodima grde,
Pruži mi ruku da žuljeve tvrde
Ižljubim na njoj kô znak časnih djela.

Ja znam: ti samo do dna piješ čašu
I krvlju pojiš ovu grudu našu,
Hraneći srce viteštvima starim.

Ja znam: ti samo napajaš se nebom,
I svakog primaš sa solju i hljebom,
Pa tebe slavim, tebi blagodarim!

Kovač

Noć mračna i pusta. Mraz hvata i bije.
U čadavoj izbi kuje kovač stari;
Na domaku ognja lice mu se žari,
Niz kosmate prsi znoj potokom lije.

Pod udarom snažnim lete iskre krupne
Kô da se meteor rasipa u noći,
I on, s teškim maljem, u ovoj samoći,
Izgleda kô simbol snage nedostupne.

Trudi su ga časni stvorili u čelik —
O, kako je zoran! O, kako je velik,
I sjajan kô veče na vrsima jela!

I dokle po selu šušti grmlje drače,
On garavom rukom zamahuje jače,
I s nakovnja leti snoplje zlatnih strela.

Ugljari

Iz čeljusti zemlje, sve jedan po jedan,
Izlaze u crnoj svešteničkoj rasi,
Što su im je dugi u podzemlju časi
Otkali od praha uglja... Svaki, žedan,

Prima krčag što mu pruža žena, ili
Šći, il' sestra. I svi, golih ruka, piju,
I vidi se kako damari im biju
Pod suhijem grlom u nabrekloj žili.

Žeđ gase i smorne oči dižu gori,
Presipa se voda i niz prsi crne
Ostavlja im brazde. I dok sunce trne

Povrh druma što je gradu zavijugô,
Kô da svaki nebu pogledima zbori:
Gdje si, bože?... Zašto spavaš tako dugo?...

Hljeb

Parabrod spreman. More se koleba.
Pošljednji plamen na zapadu crne;
Suton se rađa i s jesenjeg neba
Polako pada na hridine crne.

Paluba puna. Ruke uzdignute
Pozdrave šalju i rupcima mašu.
U mnoštvu ovom vidim čeljad našu,
Naslonili se na pervaz pa čute . . .

Zemljaci moji, dokle ćete, dokle?
»Tamo, daleko! Jer nas usud prokle
I na nas pade tvrda tuča s neba« . . .

«A zar vam nije zavičaja žao?
»Žao je, brate . . . Bog mu sreću dao . . .
No hljeba nema . . . Zbogom! Hljeba . . . hljeba . . .

Mi znamo sudbu

STEVANU SREMCU

Mi znamo sudbu i sve što nas čeka,
No surah nam neće zaletiti grudi!
Volovi jarani tpe, a ne ljudi —
Bog je slobodu dao za čovjeka.

Snaga je naša planinska rijeka,
Nju neće nigda ustaviti niko!
Narod je ovi umirati svitko —
U svojoj smrti da nađe lijeke.

Mi put svoj znamo, put bogočovjeka,
I silni, kao planinska rijeka,
Svi ćemo poći preko oštra kâma!

Sve tako dalje, tamo, do Golgote,
I kad nam muške uzmete živote,
Grobovi naši borice se s vama!

Naše su ruke raspukle, prašnjive, grube;
Naše su pesme majli
Lagumi većin naših su pirova trube,
No ipak mi smo kralji.

S ljudima bada u koštac svatoga časa
Mi se bvalamo smelo;
I ova gola, prezrena, mljaza klasa
Svih je lepota vrela.

Se vrha naših kopanja orao blista,
Sa čije krune grije,
Kô lahod sunca, velika vera čista
Jednakost ljudi svije!

PESMA PODZEMNA

Životinje, 1980, II, 2.

Živo, dâ budel' trepet, grom i strava
Slinim ludom, što narode stressa.
Sto mu se preste, i skiptar, i slava
Podiže grozno vrh ljudskih tjelesa.

ZIVI

Uzorak, 1980, br. 18.

PETRU PRERADOVICU

Na vrelu bratsvja oprasmo očiju vid,
I više mi nismo slepi
Oprasnio sarije, i krv, i greh, i sud,
I sad ama kô bogovi lep!

NOVO POKOLENJE

Životinje, 1980, I, 6.

Prolaze dani . . .

Prolaze dani . . . Ko sešće neko
Gube se oni u dugome nizu,
I jednom i ja pođvacu blizu
Pov'jenih vrba, čempresa i smreke . . .

No moja duša naselju zvijezda
Prhnuti neće da odmara krila!
Ostaje ovdje, gdje je sa mnom bila,
Tu, iznad grana i toplih gnijezda,

Rodne rijeke, dubrava i vrela,
Krševa, polja i ubogih sela,
Gdje rastrkane kolibice stoje, —

S ticama ona lepršće lako,
I moliti se, i čekati tako
Na zlatno jutro otadžbine moje . . .

Moj život nije proteklo zaludu!
Sudba je moja ko sudba ratara:
Plodove svoje teklo sam u trudu,
I moje čelo mnogo trnje para.

MOJ ŽIVOT

Kalendar «Prosvjeta» za 1912. g.

«Brenčeva Koliba», 1918. br. 7.

Aleksa Šantić

ARHIVA HERCEGOVINE

2) **Enigle** Alekse Santića.

PESME II, Mostar, VI. Radović, 1889.
 PESME, Mostar, II, 1905.
 POD MAGLOM, Mostar, Pašer i Katić, 1909.
 PESME, Beograd, SKZ, 1911.
 NA STARIH OGNJISTIMA, Mostar, Tr. Dukić, 1911.
 PESME, Zagreb, Književni JUG, BG, (1917).
 IZ HAJNEOVE LIRIKE, Mostar, Tr. Dukić, 1931.
 ODABRANE PESME, Beograd, Omladina, 1960.
 HASANAGINIĆA, Beograd, N. Knjiž. 1952.
 PESME, Beograd, Prosveta, 1956.
 SARAJEVA DJEKA I-III, Sarajevo, Svjetlost, 1957.

3) **RUČKE** s ALEKSE SANTIĆU:

Pavle Popović i Pava Stjepčević: O PEDESET-
 GODIŠNJICI ALEKSE SANTIĆA, Sarajevo, Pro-
 sveta, 1930.
 Jovan Hladovani: ALEKSE SANTIĆ, Mostar,
 Glas, 1934.
 Rado Stjepčević: OGLEDI, Beograd, SKZ, 1951.

4) **Aleksi Sentić, saradnik iznosača:**

JAVOR, Novi Sad, 1874-1893.
 OPAĐEŽINA, Beograd, 1875-1892.
 NEVEN, Novi Sad, 1890-1907.
 STRAŽILOVO, Novi Sad, 1895-1894.
 ŽENSKI SVJET, Novi Sad, 1895-1914.
 BOSANSKA VILA, Sarajevo, 1893-1914.
 KOLO, Beograd, 1899-1892.
 LUČA, Cetinje, 1898-1905.
 BRANKOVO KOLO, S. Karlovač, 1898-1911.
 ZORA, Mostar, 1899-1901.
 NOVA ISKRA, Beograd, 1898-1907 i 1911.
 HRVATSKO KNJIŽEVNO GLASNIK, Beograd,
 1895-1914, i 1929-1941.
 SRD, Dubrovnik, 1902-1911.
 NEVEN, Zagreb, 1907-1911.
 NOVA EVROPA, Zagreb, 1920-1941.

5) **originali** poruka Alekse Santića.

MIHI SANTIĆU — TRIEST (Mostar, Jul 1893)
 Učenic je II. razine. Nastojao da zadovolji re-
 citatoru i napisao ce pisati.
 PERI SANTIĆU — TRIEST (Mostar, II, 3, 1893)
 Javlja da su dobro i da ga nije vidjeti.
 MONTELEJMA — MOSTAR (Triest, 4, 12, 1893)
 Zahvaljuje što su mu obezbjedili povoljne uslo-
 ve za školovanje i obećava da će učiti.
 SIKICU — MOSTAR (Triest, bez datuma)
 Javlja da mu je uho bolje i da mu je Todor na-
 slo profesora za talijanski jezik.
 OCU — MOSTAR (Triest, 21, 2, 1893)
 Načelo je dobro talijanski jezik. Predava su
 stru Lazo. Iste pisme napisao je i na talijan-
 skom jeziku.
 KISTI SANTIĆU — MOSTAR (Triest, 12, 5, 1893)
 Javlja da se Perić u Ljubljani popravlja u uče-
 nja i vidi ga. U pismu navodi i Periću ocijenu
 koja je prepisao iz svjedočanstva.
 OCU — MOSTAR (Triest, 18, 9, 1893)

Moli da ga daju kod Magibega gdje dolaze i dru-
 ga srpska djeca iz Bosne i Hercegovine.
 MONTELEJMA — MOSTAR (Ljubljana, 11, 10, 1893)
 Zahvaljuje što su ga poslali na akkordovanje u
 Ljubljani. Brat Pero ga dobro gleda i p-mače
 OCU — Mostar (Kiseljak, 22, 6, 1893)

Javlja da mu barje koriste.
 MIHI SANTIĆU — MOSTAR (Dubrovnik, 24, 11,
 1893)
 Delajino pismo o zdravlju, općina, spavanje
 o vremenakim prilikama i kako provodi vrije-
 me. Ima namjeru da putuje u Herceg — Novi.
 PERI SANTIĆU — MOSTAR (Beč, 12, 11, 1893)
 Trgovacko pismo u kom kaže da za svoju nabavu
 municije i da izvede dozvola za pušku i revolver
 koji se nabavi u Trstu.
 MIHI SANTIĆU — MOSTAR (Dubrovnik, 1, 7,
 1893)

Javlja da je bolestan i da mu je dozvolio doktor
 Miletić. Preporučio mu je da nastavi čitanje
 u Herceg — Novom.
 MIHI SANTIĆU — MOSTAR (Dubrovnik, 3, 7,
 1893)

Zov njegov je što mu se sestri vjerila za L. Č.
 rtića. Zdravstveno stanje mu se poboljšalo.
 PERI SANTIĆU — MOSTAR (Mostar, 11, 8, 1893)
 Moli stricu da mu pošalje 100 kruni u srebru
 sa odjelom i cipelicima.

MIHI SANTIĆU — MOSTAR (Mostar, 10, 10, 1893)
 Moli stricu da mu pošalje dug od 100 kruni i
 da mu pošalje 200 kruni.

PERI SANTIĆU — MOSTAR (Beč, 20, 12, 1893)
 Trstu da mu pošalje novca da mu pošalje Voj-
 arjevića i Kurbanovića koji su ga djecili.

KISTI I MIHI — MOSTAR (Mostar, 17, 1, 1894)
 Moli da mu spremne 20 kruni jer je u nazad.

PERI SANTIĆU — LIVNO (Mostar, 27, 7, 1894)
 Hvaljajući da mu se da interes Jakovljeva.
 PERI SANTIĆU — LIVNO (Mostar, Jul 1894)
 Moli da obavijesti da mu se da Jakovljeva novca
 jer mu je da putuje.

PERI SANTIĆU — LIVNO (Mostar, 21, 3, 1894)
 Hvalja ti što me pitaš da svaku bolestan ljepotu
 od vrhine.

PERI SANTIĆU (Triest, 17, 2, 1894)
 Dozvolio mu je. Ali je nervoza ne mogući se
 do u tako drugu primorsku mjesto.

MOZI DAJICU — MOSTAR (bez posta, neobijeljeno)
 Moli da nikom Čortiću dađe, za njegov rođak
 100 kruna, a da njemu pošalje u Beč 20 kruna
 KISTI I MIHI SANTIĆU — MOSTAR
 (Mostar, 28, 12, 1894)

Molim puchite moza slugi jednu oku kafe.
 SIMI RACICU — MOSTAR (Mostar, 1, 7, 1895)
 Moli da mu pošalje 200 kruna.

PERI SANTIĆU — ZUPANJAC (Mostar, 2, 2, 1895)
 Zahvaljuje se isporučenom jednom pismu o
 seljačkom prava. Dobro se osjeća u Mostaru.

PERI SANTIĆU — ZUPANJAC (Mostar, 2, 2, 1895)
 Čestita Uskra.

PERI SANTIĆU — ZUPANJAC (Mostar, 2, 2, 1895)
 Javlja da je primljen u vojaku i da će ponovo
 sa pregled u bolnicu zbog subretna bolesti.

PERI SANTIĆU — ZUPANJAC (Mostar, 1917)
 Čestita novu godinu.
 SIMI RACICU — MOSTAR (Mostar, 2, 2, 1895)

«Po čemu mi nekad još lijepe dvde, tako mora
biti i drage ti bde».

PERI SANTIĆU — MOSTAR (III, III)
Javlja da je bolno i traži da sačuva Fond za 4.000
kuna.

PERI SANTIĆU — MOSTAR (III, III)
Javlja da je Jakov otkrio da je bolno zbog
tuberkuloze. Mali Fond da mu pošalje za Jakov
ljevica liječenja. Jakov se najviše interesuje u
Paris doktora Macmura koji je poznavao sa-
ram protiv tuberkuloze.

PERI SANTIĆU — MOSTAR (III, III)
Mali da mu pošalje 100 kruna zbog se obično
poslanje nekakv bolovima zbog se interes.

PERI (III, III)
«Pokaži po čemu ti torti».
PERI SANTIĆU (III, III)
Javlja da je bolestan i dopisivan se rad. Mali
da mu pošalje drage bolne dok Tjipi dođe.
Tri i Koja para.

NAPOMENA:

Opisani broj poslovanja glazba nije uvek u
redu.

O Anka Aleske Santića:

- A. Santić sa J. Dukićem i dr.
- A. Santić sa A. Šušter i dr.
- A. Santić sa D. Halilovićem
- A. Santić sa grupom Muzičara
- A. Santić sa J. Dukićem i A. Šušter
- A. Santić sa grupom Muzičara umjetnika
- A. Santić sa Šušterom i dr.
- Sahovna A. Santić sa grupom Muzičara
- A. Santić sa S. Čorovićem i dr.
- A. Santić sa S. Čorovićem i dr.
- A. Santić sa S. Čorovićem i dr.

MUZEJA HERCEGOVINE

II Knjige Anke Santića

— u radnoj sobi:

PESME II. Mostar, VI. Radović, 1911.
LIRSKI INTERMECO, Mostar, Faber i Kisić,
1911.

LIRSKI INTERMECO, Mostar, Faber i Kisić,
1911.

PESME, Mostar, Faber i Kisić, 1911.
HASANAGINICA, N. Sad, Nalodović, 1911 — po-
nampano iz Letopisa M.S. sv. 377

NA STARIM OGNJISTIMA, Mostar, V. Dudić,
1913.

HASANAGINICA, Beograd — Matična knji-
žnica, 1919.

PESME ROMA, Sarajevo, Zvonik, 1919 — prejev
sa češkog Synopijska Čeha.

— u biblioteci:

IZ NJEMAČKE LIRIKE, Mostar, Faber i Kisić,
1911.

PESME, Beograd, B. Radenković, 1911.

NA STARIM OGNJISTIMA, Beograd, Davidović,
1914.

HASANAGINICA, Sarajevo, Bosanska pošta,
1919.

POD MAGLOM, Sarajevo, Bosanska pošta, 1920.

NA STARIM OGNJISTIMA, Sarajevo, Radnička
knjižnica, 1920.

POD MAGLOM, Beograd — Sarajevo, Durđević,
1920.

IZ HAJNEVOVE LIRIKE, Sarajevo, Obod, 1921.

PESME, Beograd, Naučna knjiga, 1923.

IZABRANE STRANICE, Novi Sad — Beograd,
Matice srpske, 1923.

PESME, Beograd, Prosveta, 1924.

III originalni rukopisi Anke Santića

— u radnoj sobi:

PESME, sveska (24 pjesme)

PESME, sveska (18 pjesama)

ZVUKI IZ TIRIBIA, prevod i prijevodi: Alfrida
dora, Knjige Hercegovine i Alfrida de Misa

LE TEMPESTE, prevod i prijevodi: Ad. Negri

PREVODI IZ NJEMAČKE LIRIKE, ciklus u
talijanskom jeziku, Knjige Hercegovine i Alfrida de Misa

IZABRANE STRANICE, Beograd, Cvjetković, Bo-
sanska pošta, 1919.

LIRSKI INTERMECO, prevozi Hajnevo prijevodi —
1911.

PESME odgovaraju ciklusa na 11 domaćih
sv. Matice srpske Čorović.

II originalni pjesme Anke Santića

— u odjeljenju:

JOSEPU MILAKOVIĆU (Mostar, 8. 10. 1901)

JOSEPU MILAKOVIĆU (Mostar, 1911)

JOSEPU MILAKOVIĆU, knjiž. (Mostar, 7. 11. 1912)

RETI PICETI (Korčula, 8. 10. 1914)

II muzičke kompozicije

— u radnoj sobi:

IZ MOSTARA
PIJANO VINO
KUPUJ I OPIJELA

— kopije u odjeljenju:

NA IZVORU
U MIZRU

OJ. POTOCI
TAMBRICE
HAJD U KOLO
II I III VIJENAC SRP. NAR. MELODIJA IZ HIM.
MORNARU

17 fotost Aleksa Santica

- u radnoj sobi

SANTIC U NARODNOJ NOŠNJI
SANTIC (oko 1898)
SANTIC IZ KASNIJEG DOBA (I fotosa)
SANTIC (posljednji snimak)
SANTIC SA DRUSTVOM GIBLE
SANTIC SA S. ČUROVICEM I DR. (oko 1898)
SANTIC SA I. VUKIČEVIĆEM I DR. (1897)
SANTIC SA BEOGRADSKIM POZORIŠTEM I M.
NUSIĆEM U MOSTARU 1894.
SANTIC SA S. SKRMCEM I DR. (1910)
SANTIC SA FARRINOM I DR. (1895)

- u odjejenju:

1 fotosa ZORKE SOLA
1 fotosa ANKE TOMLINOVIĆ

1 fotokopije pisma Aleksa Santica

- originali u rukopisnom odjejenju Matice srp-
ske u Novom Sadu

MILANU ŠAVIĆ, 40 pisma
JOVANU GRČIĆ, 5 pisma
MILANU ŠEVIĆ, 1 pismo

- originali u Narodnoj biblioteci u Sarajevu

MILI PAVLOVIĆ, 25 pisma

- originali u Srpskoj akademiji nauka i umet-
nosti u Beogradu

S. H. CVILANOVIĆU, 8 pisma

1) originalna pisma Aleksa Santica

STASA RINICKI (Beograd, 1891/dva)
BLAGOJE BRANČIĆ (Novi Sad, BD)
MARIKO BUDISAVLJEVIĆ (Sr. Karlovec, 1900)
MARIKO ČAR (Zadar, 1891, 1911, 1918, i 1919)
JAKOV ČARIĆ (Dobrovenik, 1921)
IVO ČIPIKO, Kaštel Star, 1908/dva
VLADIMIR ČUROVIĆ (Beograd, izl. BD)
SVETOZAR ČUROVIĆ (BER, BD)
JOVAN ĐUČIĆ (Zetava, 1902/dva, Beograd, BD,
Sofia, 1911, Tretinn, 1911, i Beograd, 1921)
TRIFKO ĐUČIĆ (Mostar, 1892)
KATJEZA ĐUKIĆ (Mostar, 1912)
MILAN ĐURČIN (Beograd, 1881/dva - Sarajvo,
1921, i Zagreb, 1922)
MLADEN ĐURIČIĆ (Beograd, 1882/dva)
Dr. JOSIP HOSTOVSKI (Hradiš Kravska, 1900)
DRAGUTIN ILIĆ (Beograd, 1911/dva)
MELICA JANKOVIĆ (Beograd, 1921, i 1922/dva)
BOHVOJE JEVTIĆ (Sarajvo, 1923)
MILUTIN JOVANOVIĆ (Sarajvo, 1919)
NICHAR KATALIĆ JERETOV (Beo, 1900)
PETAR KOČIĆ (Baniš Luka, 1909)
HENRI COUDIERE (Sèvres, 1922)
MIRKO KORNČIJA (Kistanje, 1911/dva,
1912/dva i 1913)
PETAR KRSTIĆ (Beograd, 1913)
BRANKO MASIĆ (Zagreb, 1917/dva i jedan, pre-
Josip MILAKOVIĆ (Sarajvo, 1914)
MIRAJLO MILINKOVIĆ (Sabac, 1913)

MIRAJLO MIRON (Sarajvo, 1927)
P. J. ODAVIĆ (Beograd, 1914)
MILE PAVLOVIĆ (Beograd, 1898, 1918, 1921,
1922/izl. i 1923)
DORA PFANOVA (Zagreb, 1918, i 1922)
LAZO PEROVIĆ (Valjevo, 1920)
VELJKO PETROVIĆ (Beograd, 1908)
BOGDAN POPOVIĆ (Beograd, 1894, i 1921)
Dr. LAZA POPOVIĆ (Sr. Karlovec, 1915)
PAVLE POPOVIĆ (Beograd, 1914,
no. BD)
JOVAN PROTIC (Sarajvo, 1922)
JULKA RADOVIJEVIĆ (Vukovo, 1908)
JOSIP KAUSAR (Beo, 1904/dva)
Dr. F. ROZENHAL (Vrshevec, 1913/dva, 1921,
1922/izl. i 1924)
MILAN SAVIĆ (Novi Sad, 1905, 1910/izl. i 1920)
Dr. FRAN SEDLAČEK (Prag, 1913/izl.)
PERO SLEJEPČEVIĆ (Sarajvo, 1922, i 1923)
STEVAN SREMAC (Beograd, 1902, 1903/dva,
1904)
BORA STANKOVIĆ (Beograd, 1911, i Vardi-
1921)
ALEKSANDAR STOJKOVIĆ (Kamenari, 1923)
STEPA STEPANOVIĆ (Čučak, 1920/dva)
SAVKA SUBOTIĆ (Novi Sad, 1913)
JAKOV SANTIĆ (Montana, 1904, i Svaparska,
BD)
NIMO SOBARIĆ (Niksić, 1905)
JOVO SMITHAN (Pisa, 1927)
ZORKA SOLA (Mostar, četiri pisma BD)
IVAN TIŠOV (Zagreb, 1920)
MILAN TRIVUNAC (Beograd, 1922)
DRAGISA VANIĆ (Miml, 1924)
DUSAN VASILJEVIĆ (Petrovići, 1925)
VID VULETIĆ (Gibla, 1902)
PETAR ŽIMONJIĆ (Mostar, 1912, i Sr. Karlovec,
1923)

- razglednica i duplikat 477

SRPSKO AKADEMSKO DRUSTVO "ZORA",
(Beo, 1904)
UDRUZENJE SRPSKIH KNJIZEVNOKA
(Beograd, 1922)
KNJIZARA "VREME" (Beograd, 1922)
UREDNIŠTVO KALENDARNA "PROSVJETA"
(Sarajvo, 1921)
ILUSTROVANA ISTORIJA SRPSKIH RATOVA
"VIDOVAN" (Beograd, 1923)
"GAJRET" (Sarajvo, 1922)
NARODNO POZORIŠTE (Beograd, 1922)
UREDNIŠTVO "UZGAJATELJA" (Sarajvo, 1922)
"SRPSKO KOLO" (kalender (Zagreb, 1922/dva)
DRŽAVNA VELIKA GIMNAZIJA (Cetinje, 1922)
JUGOSLOVENSKE AKADEMSKI KLUB "SLO-
VENSKE JUG" (Kralov, 1922)
UREDNIŠTVO "NAS LIST" (Beograd, 1921)
DRUSTVO HRVATSKIH KNJIZEVNIKA
(Zagreb, 1917)
REDAKCIJA "NARODA" (Sarajvo, 1909)
OMLADINSKI ZABAVNIK "SRPSKO ĐACE"
(Beograd, 1919)
"PROSVJETA" (Sarajvo, 1919)
UREDNIŠTVO "SAVREMENIKA" (Zagreb, 1914)
I. B. BUNDEVIĆ IZDAVAČKA KNJIZARA (Sa-
rajevo, 1914, i 1923)
"KNJIZEVNE NOVOSTI" (Zagreb, 1914)
REDAKCIJA "TRIBUNA" (Beograd, 1910)
"SEVEN" PREDSEDNIK ŽIVOLINOVIĆ (Novi
Sad, 1919/20)
REDAKCIJA "DELA" (Beograd, 1910)
PAJER I KISIĆ (Mostar, 1908, i 1922)
PROSVJETNO-PRIVREDNO DRUSTVO "SRP-
SKA ZORA" (Dobrovenik, 1909)

NARODNE BIBLIOTEKE

o knjige Aleksa Santića:

- PESME, Mostar, Vladimir Radović, 1901.
 PESME, Mostar, Faber i Kisić, 1902.
 PESME, Mostar, Faber i Kisić, 1903.
 POD MAGLOM, Mostar, Pavla Stanićević, 1907.
 POD MAGLOM, Mostar, Faber i Kisić, 1908.
 PESME, Mostar, Faber i Kisić, 1918.
 IZ NERJAVNE LIRIKE, Mostar, Faber i Kisić, 1916.
 KASANAČINICA, Novi Sad, Nedićević III.
 PESME, Beograd, SKZ, 1923.
 NA STARIH OGNJISTIMA, BGD, Kolo 88, 1918.
 PESME KOBI, Književni jug, BG (19187).
 NA STARIH OGNJISTIMA, Sarajevo, Prosvjeta, 1920.
 IZ NAJNOVIJE LIRIKE, Mostar, Tr. Dudoš, 1922.
 DRAMA, Mostar, Faber i Kisić, 1927.
 KASANAČINICA, Beograd, Tr. Dudoš, 1923.
 ODAHRANE PESME, KM, BT, 1928.
 ODAHRANE PESME, BGD, Nopok, 1948.
 ODAHRANE PESME, BGD, Nopok, 1951.
 PESME, BGD, Znanje, 1952.
 PESME, BGD, Narodna knjiga, 1952.
 KASANAČINICA, BGD, Narodna knjiga, 1953.
 ODAHRANE PESME, Sarajevo, Prosvjeta, 1954.
 ODAHRANE PESME, Centra, N. knjiga, 1955.
 PESME, BGD, Prosveta, 1958.
 KASANAČINICA, I-III, Sarajevo, Svjetlost, 1957.
 ODAHRANE STRANICE, Novi Sad — BGD, Matica srpska — SKZ, 1952.
 IZBOR, Sarajevo, Svjetlost, 1962.
 PESME, Beograd, Prosveta, 1962.
 PESME, Beograd, SKZ, 1960.
 IZBOR, Sarajevo, Svjetlost, 1964.
 IZBIRKUPNA DIELA, BGD, Narodna prosveta, BG.

o knjige o Aleksa Santiću:

- ALEKSA SANTIĆ KAO APOSTOL RLOGE, Sarajevo, BT, 1908.
 Jovan Hadžilović: ALEKSA SANTIĆ, Mostar, Guclo, 1924.
 Vojislav Gurić: ALEKSA SANTIĆ, Beograd, Rad, 1918.
 o) Aleksa Santić saradnik Etopieus:
 GOLDB. Bamber, 1878-1914.
 SAVON, Novi Sad, 1905-1910.
 LETOPIS MATICE SRPSKE, Novi Sad, od 1828.
 STRAZILOVO, Novi Sad, 1889-1891.
 KRANSKA VIIA, Sarajevo, 1889-1911.
 ZORA, Mostar, 1906-1901.
 BRANKOVO KOLO, sr. Barlović od 1881.
 NAROD, Mostar, 1907-1914.
 SRPSKI KNJIŽEVNI GLASNIK, Beograd, od 1901.

o) Spisivanja rukopisa Aleksa Santića:
(originali u Matici srpskoj)

- PEGANJA, dramska tupa s pjevanjem
 MOJA OTADZBINA, pjesma
 NA UBOGOM POLJU, pjesma
 SEONA, pjesma
 OSTAJTE OVIJE, pjesma
 MUZI, pjesma

- NE ZASTANI, pjesma
 ZORA, pjesma
 NOĆ, pjesma
 MI ZNAMO BULBU, pjesma

o) Fototipije pisama Aleksa Santića:
(originali u Matici srpskoj)

- M. SAVIĆ — N. SADI, Mostar, 22. 11. 1897.
 Pismo na saradnju u listu "Hercegovački".
 J. GRUČIĆ — N. SADI, Mostar, 1894.
 Priznanje lirike pjesma.
 M. SAVIĆU — N. SADI, Mostar, 18. 2. 1894.
 Saradnja u listu "H".
 M. SAVIĆU — N. SADI, Mostar, 16. 3. 1897.
 Pismo na saradnju u "Zora".
 J. GRUČIĆU — N. SADI, Mostar, 20. 3. 1897.
 Priznanje — Hrvati.
 M. SAVIĆU — N. SADI, Mostar, 15. 2. 1898.
 Priznanje Hajna.
 M. SAVIĆU — N. SADI, Mostar, 21. 3. 1898.
 Konstatiranje svoje pjesme.
 M. SAVIĆU — N. SADI, Mostar, 1. 4. 1898.
 Priznanje Hajna.
 M. SAVIĆU — N. SADI, Mostar, 17. 8. 1898.
 Sud o pjesmanju M. Savića.
 M. SAVIĆU — N. SADI, Mostar, 1898.
 O provođenju sa njim.
 M. SAVIĆU — N. SADI, Mostar, 1905.
 Priznanje o Matavulju.
 MARKU ČARU, Novostale, 1. 8. 1894.
 Pismo o napisanoj lirici.
 M. SAVIĆU — N. SADI, Mostar, 17. 1. 1906.
 Otvorjenost o svojoj lirici.
 J. GRUČIĆU — N. SADI, Vozuća, 22. 2. 1902.
 Sjednica s pismom.
 M. SAVIĆU — N. SADI, Mostar, 22. 2. 1914.
 Priznanje pjesma.
 M. SAVIĆU — N. SADI, Mostar, 17. 12. 1918.
 O saradnjom predgovoru.
 MARKU ČARU, Mostar, 22. 4. 1919.
 Javlja da je poslao svoj prevod na pregled.
 MARKU ČARU.
 Pismo o svojoj lirici i odgovorom s njim.
 MARKU ČARU.
 Priznanje sa u Mostar na njegovom putu sa Ulice.
 MARKU ČARU.
 Pismo o svojoj lirici i odgovor s njim.
 MILORADU PAVLOVIĆU, Mostar, 1. 10. 1899.
 Informacije sa iz štampanje svojih radova u "Zora".
 MILORADU PAVLOVIĆU.
 Pismo o Branku Gukoviću.
 VOJISLAVU JOVANOVIĆU, Mostar, 2. 11. 1906.
 Šalje svoje prevode.
 MILORADU PAVLOVIĆU.
 Pismo o Srećku Ivanoviću.
 VOJISLAVU JOVANOVIĆU, Sarajevo, 2. 2. 1911.
 Pismo povodom predgovora Hajneovih pjesama.
 VOJISLAVU JOVANOVIĆU, Sarajevo, 22. 2. 1911.
 Pismo da mu vrati poslane prevode.
 DRAGOMIRU KOSTIĆU, Novostale, 21. 7. 1911.
 Pismo o svojoj lirici.
 MILORADU PAVLOVIĆU, Mostar, 8. 8. 1911.
 Pismo o Adamu Kundačiću.
 KRATICE: BT — bez tačaka
 HN — bez broja
 BG — bez godine
 BD — bez datuma

DVANAEST APOSTOLA

Ličnosti koje su sačinjavale onaj už kruzok mostarskog duštva koji je, bez presretivanja rečeno, bio centar, oko kojeg se kretao ceo tadašnji kulturni i književni život jedne varoši, do krajnjih mera konservativne, a ipak, u omladini svojoj, borbene i hantovne i voljne da grede s duhom vremena unapred. Jer, u Mostaru se, kao gotovo u svima varošima hercegovačkim, živelo tada onim patriarhalnim životom, koji je, u porodici, ostao još iz turskih vremena, bojašljivo, tiho i povučeno, pehores-dražujući i anatemisajući sve što je novo i svapsko. Kapije su se zatvarale sa sunčevim zalaskom, spavalo se dubokim snom dok je muzejin ukuisao jaciju, po gostionarama nije u večernje doba sedeo ni ko ko je htio da pretenduje da staru čestitost i neinficiranost novim vremenom. Bojalo se od sveta i od ulice. Po Carini, korzu mostarskom, šetalo je samo ono što se otrglo od te patriarhalnosti i pošlo za novinom. Čakšire, tozluaci i zavrtačka bile su ubičajena nošnja pretežnog dela muškog sveta, dimije ženskog. Još se uvek u nšikovanje išlo po krivudavim, sirmim i uskim ulicama Luke i Brankovca, još su se uvek devojke sakrivala iza kapijskih vrata i privirivale za prolaznikom tek kad je on podaleko minuo. Zabave je poseđivao ponajviše stariji svet, a taj je mrzeo okretnu igru kao izum nečastivoga.

All što se u čast toga i takvog Mostara može sa priznanjem reći, to je, da je on i u nacionalnom pogledu bio patriarhalan i čistit. Tu nacionalnu stranu predstavljala je ona zaostrena i nepomirljiva autonomna borba, koju su s austrijskim vlastima vodili tadašnji narodni prvaci Vladimir Radović i Vojislav Sola. Taj pobožni i pravoslavljeni Mostar nije iz trada ikao u crkvu, sahranjivao je svoje mrtve bez sveštenika, u sprovedima beskrajno dugim i mučaljivim kao sama smrt, a radio svoju decu bez krštenja i uvodenja u veru praotaca. Dva kontrasta, koji se retko gde i retko kada dađu aplicirati na jednu te istu varoš i na jednu te istu sredinu: u isto vreme anate-

misati i onoga ko igra okretne igre i onoga ko ide u crkvu!

Ovaj krug od dvanaest mladih ljudi — dvanaest mostarskih apostola, kako su ih u šali nazivali — bio je rado viđen i u jednom i u drugom tome Mostaru. U nacionalnom pogledu bili su svi apsolutno na stranu onih koji su vodili ogorčenu borbu protiv nasrtljivog tudina, podržavali je smelo i pomagali da se vodi odlučno i istrajno. U pogledu kulturnom bili su pioniri novog vremena i lomioi petrificirane zaštarelosti. Oni su bili i članovi, pa čak i horovođe pevačkog društva, diletanti, bicikliste, priređivači zabava, igrači, govornici, pesnici i književnici. Sve, čime se jedna manja varoš može kulturno da reprezentuje, strujalo je iz njihovih redova, i zato ih je svako voleo: i ona šparica što se sva zažagrila rumenilom stida kad bi s njima progovorila koju reč ili se do njih uhvatila u kolo, i ona ozbiljna domaćica koja je smatrala za sreću da joj o krsnom imenu uđu u kuću, i oni domaćini koji su podsećali na serdare crnogorske a kojima je samo nedostajalo revolvera za pasom, da pođine kakav rusvaj i da zametnu kavgu kao na Vučjem Dolu.

Svuda lepo primani, od svih, sam od vlasti, rado gledani, ovo su oni po redu:

Sredinu zauzima gimnazijski profesor Vicko Tripković, sa prekrštenim rukama i zamišljenim pogledom. Matematičar, strog, oštrijan i nervozan, bio je osobenjak svoje vrste, ali odličan drug. Fina duha i osećajan, on se docnije javljao u književnosti pod pseudonimom Podnopoljci i dao nekoliko lepih stvari iz bokeljskog života. Koliko ga je vlast marila a koliko smo ga mi voleli, dovoljno je istaknuti da je on bio Srbin-katolik i da je radi svoga Srbovanja izgubio službu i morao se vratiti u Boku, gde i danas živi kao direktor gimnazije u Kotoru. Levo od njega, kao u razgovoru s njim o stvarima koje malo razume sedi u hercegovačkom odelu Risto Pišeta - Bošković, trgovac manufakturnista. Prirodno nadaren i bistar, on je lektinom.

putovanjem i druženjem sa školovanim svetom toliko odušakivao od obične svakodnevnog sredine mostarske, da je bio jak stub kulturnih društava i diletant kakvih je malo. Desno od Tripkovića sedi naš slavljentik Jovan Protić, mlad papa i kateheta sa simpatičnim profilom, već tada poznat kao književni radnik i humorista. U tadašnje književne poletare on je uneo laku dozu odvažnosti i poleta, obručice i tigrilo njihovo nastojanje i krenuo ceo književni rad toga kruga svojom agilnošću i svojim podstrelom znatno unapred. On uzima cigaretu iz doze uvek galantnog i uvek doteranog Atanasija Solić, mladog Francuza i Sorbonca, koji je svoje dečačko doba proveo na strani. U Testu i u Parizu, da se kao mladić, vrati u Mostar i tu provode najlepši i najplodnosniji deo svoga života. On je poznati urednik «Zora», koju je sa svojim drugovima znao podići na stepen prvostrelnog književnog lista u ono doba i steći joj saradnika, koji su na svojim plećima nosili u glavnom celu tadašnju srpsku književnost. Poniže od njih, sedi sa prekrštenim nogama i sa cigaretom u dugom cigaretku dobroćudni Svetozar Čorović, urednik kalendara «Neretljanina» i glavni pripovedač «Zora». Je li zapelo da koji broj «Zora» ostane bez originalne priče, trebalo je samo Svetozaru reći, i za par dana priča je bila gotova. Kad je našao vremena da je snimio i napiše, neka mu liog ana! U dahu svoga starog i dobrog oca, u koji se nisu tuž odviše često navraćale maštarije on je imao svoje odvojeno i radno mjesto, pa kad je na nj naišlo ono književničko «našnje», on je stvarao svoja dela, ne obazirući se ni na vrevu koja je oko njega zamorila, ni na maštarije koje su se u momkom cenkale. U istom stavu njemu vis à vis sedi u pepita fakirama i u lakovanim cipelama mlad gimnazijski suplenat Stevan Žakula, te sa zadovoljstvom prinosi cigaretu k ustima kao da prkosiv svetu svojim brčićima i svojom kosom na glavi. Iznad Atanasija Solić izdiže se visoka i vitka figura gimnazijskog suplenata Milana Đukovića, kladžara i odličnog debatera.

Jedan dugo traženi i dugo birani stav zauzeo je do njega Jovan Dučić, učitelj u srpskoj osnovnoj školi. Svojim lepim sarajevačkim očima zagledao se u daljnu kao da traži svoju egzotičnu Leilu. Bez sum-

nje najjači i najkarakterističniji tip u ovom krugu, strastan i nemiran, željan sveta i promena. Do njega je njegov prvi drug Alaksa Santić sa svojim blagim, gotovo nasmejanim licem. Nervozan i razdražljiv, on je znao po nekoliko dana izostajati iz društva, dok se ne smiri i dok se stavi na papir ono što mu je dušu morilo, a onda bi se poljeto vedar i razdražan, da se opet zbuni, zamene, i ponuče u se. Do njega je Ljubo Oberina, mlad trgovac, uvek obučen po najnovijoj modi i glasovit sa svoga klasičnog smeha, koji se orin i koji se teško dao zaustaviti i nu najpoznatiji kalambur Protićev. Pored smeha, on se po koji put usudio i da napiše po koju pesmu. Istina, stajala ga je dosta truda, ali se ipak ratko kad odvati da je štampa. On je u razgovoru sa Milanom Radulovićem, sopstvenikom vinarskog podruma, u kome se ceo društvo gotovo jednodnevno sastajalo. On se malo razabirao u književne zabote, ali je zato voio politiku i ekonomska pitanja, a gradosija telom, on je bio klasični Miloš Obilić mostarske diletske pozornice. Posljednji u redu je Drago Rajković, profesor trgovačke škole, sa lepo odnegovanom bradicom. Čovek golubije čudi, on je sa izvesnim iskruđavanjem pratio ceo bujni život tog mladog društva koje je previralo i lomilo sve ustave koje su mu stajale na putu ka jednom svesnom i naprednom i savremenom životu.

Eto, taj krug mladih ljudi predstavljao je «mladi Mostar», predstavljao je njegovu duševnu elitu i neminovno vodio je sa sobom. Njegova je zasluga da se Mostar tako rano čuo u našem književnom svetu, ili bolje rečeno: sve čime se on mogao za dug niz godina da pohvali, otkle je i stvorilo se u toj krugu, otmenom, prezaljevnom i istinski radinom.

Stevan Žakula

Pisama Mostara i Hercegovine Narodno pozorište je većalo dug izvođenjem njihovih djela. Čorović, Đikić i Šantić su uvijek prisutni u svim kulturnim obilježjima grada. Šantićevom «Humana» ginekolog osuđenica je zgrada Narodnog pozorišta.

NARODNO POZORIŠTE — 1949.

(Ulica Ulice braće Brkić i Ulice maršala Tita)

Pozorište je počelo sa radom 1949. u prostorijama RKUD «Abrašević» (kino «Partizan»), kao prirodan nastavak bogate amatersko-pozorišne djelatnosti koja se proteže od prve registrovane predstave MILOŠ OBILIĆ III BOJ NA KOSOVU u izvođenju pozorišne trupe Đorđa Prvotića iz Vojvodine 1878. preko prve pozorišne predstave «Gusala» KRST I SLAVA od Jovana Subotića, te «Hrvojevih» i «Ilihadovih» zabava, do rada dramske sekcije RKUD «Abrašević» 1926. i Pozorišta narodnog oslobođenja Hercegovine u toku NOB-e i neposredno poslije oslobođenja. Zgrada Narodnog pozorišta otvorena je 1951. Arhitektonsko je djelo Mome Belobrčka iz Beograda. Pruža sve uslove za normalan razvoj pozorišne umjetnosti. U sastavu Pozorišta rade: VELIKA SCENA (drama) DJEČIJA SCENA (1956) i KAMERNA SCENA «STUDIO 64» (1959). Povodom 15-godišnjice adaptirana je Pozorišna kafana u Klub u kome se predvodi ESTRADNA SCENA. POZORIŠTE REDOVNO GOSTUJE u svim centrima Hercegovine, a povremeno i van Hercegovine. Na repertoaru se nalaze i klasični i savremeni tekstovi domaćih i stranih pisaca. U ovoj zgradi česta su gostovanja pozorišnih kuća, muzičkih sastava i pojedinaца. Ovdje se održavaju i mnogi važni skupovi od opštinskih do saveznih.

SPOMEN-PARK MOSTARSKIH DRAMSKIH PISACA — U parku se postavljaju biste mostarskih dramskih pisaca čija su djela izvedena na sceni Narodnog pozorišta u Mostaru.

Park se nalazi u posljednjoj fazi završetka. Raden je po projektu Smilje-a Ključića. Povodom godišnjice smrti 40-te Alekse Šantića i 45-te Svetozara Čorovića, i povodom 15-godišnjice Narodnog pozorišta, otkrivene su biste najpoznatijih mostarskih pisaca Svetozara Čorovića, Osmara Đikića i Alekse Šantića. Biste su rad akademskog vajara Ive Despića.

POZORIŠTE LUTAKA — 1952.

(Ulica braće Čičić)

Adaptacijom sinagoge, razrušene u toku rata, godine 1952. došlo se do zgrade Pozorišta lutaka. Pozorište je steklo afirmaciju, ne samo kod djece već i kod odraslih. U novije vrijeme Pozorište redovno gostuje u svim centrima Hercegovine, a povremeno i van Hercegovine.

U radionici za lutke radi poznati zaslouveni NAIIVAC VAJAR MILIVOJE BOKIĆ (1894). Isključio je u svim većim mjestima gdje je sa velikim interesom primljen od publike i kritike. Do sada je radio u drvetu, postelno motive hercegovačkog sela. Ponekad se približuje čistom realizmu.

U prostoru ispred zgrade nalazi se dječija figura od kamena (igra), stilaoniskog vajara Nikole Njirića.

MUZIČKA ŠKOLA — 1949. (Ulica Republike)

U ovoj zgradi učio je Trgovačku školu Svetozar Čorović. Podavao mu je i Silvija Strahinčić-Krajačević (1896).

Od 1949. Škola za osnovno muzičko obrazovanje, a od 1954. i Srednja muzička škola. Obe su u istoj zgradi i imaju zajednički cilj da šire muzičku kulturu i da obrazuju umjetnički i pedagoški kadar. (Odjeci: klavir, gudački i duvački, sofa —

pjevanje, baletski i teoretsko — nastavnici, horsko pjevanje i skupno muziciranje). U kulturnom životu grada zapaženi su pri-lozi škole.

Školsku radionicu vodi VIOLINISTA KARLO MALECEK — (1930—), poznati graditelj violina.

U istoj zgradi nalazi se i MUZIČKA OMLADINA JUGOSLAVIJE — MOSTAR. Osnovana je 1964. nepovredno pred Prvi kongres. Za potrebe Muzičke omladine Jugoslavije — Mostar, i potrebe Muzičke škole, adaptirana je školska sala u vrlo ukusnu i akustičnu malu koncertnu dvoranu.

SIMFONJSKI ORKESTAR — 1954.
(Ulica Rade Bitange)

Orkestar je dostigao mozartovski klasični sastav. Dosadašnji nastupi uvrstili su ga u red kvalitetnih orkestara u zemlji. — Primjer mostarskih simfoničara pokazuje kako se sa upornim radom, voljom i entuzijazmom mogu postići i visoki profesionalni rezultati. Mostarski Simfonijski orkestar služi na čast Mostaru, njegovim kulturnim tradicijama i ljudima koji su razumijevajući savremene potrebe svojih građana omogućili i stvorili materijalnu bazu za razvitak ovakvog umjetničkog tijela. — (Miroslav Čangalović)

Jedini je profesionalni simfonijski orkestar u SR BiH.

RKUD «ABRASEVIĆ» — 1938. (Ulica Alekse Šantića)

Ima bogatu tradiciju u okupljanju naprednih snaga i u razvijanju kulturno-prosvjetnih djelatnosti predratnog Mostara. Društvo je dalo sedam narodnih heroja. Povodom 40-godišnjice rada RKUD «Abrasević» je dobio orden «Bratstva i jedinstva» sa zlatnim vijencem i nagradu «14. februar».

Neposredno poslije rata (1945) obnovljen je rad RKUD «Abrasević». Iz ovog Društva izrasle su mnoge poslijeratne, danas afirmisane profesionalne institucije kulture i umjetnosti: Narodno pozorište, Muzička škola i druge.

U novije vrijeme Društvo često gostuje u inostranstvu, naročito folklorna sekcija.

Pri RKUD «Abrasević» djeluje KLUB PISACA koji okuplja dvadesetak pjesnika, pretežno mladih. Klub ima povremena izdanja i redovno održava književne večeri.

Pored RKUD «Abrasević» u Mostaru radi više kulturno-umjetničkih i kulturno-prosvjetnih društava, među kojima se ističu: KUD «Jedinstvo» (Blagaj), KUD «Vladimir Nazai» (Rodoč) i KUD «Bijelo Polje» (Potoci).

KINO ZVIJEZDA — 1911.
(Ulica braće Fejić)

Ovo je prva zgrada specijalno građena za prikazivanje filmova u Mostaru. Kino se zvalo URANIA. Vlasnik Antonije Tiberio već 1935. prikazao je zvučni film. Prvo stalno kino u Mostaru otvoreno je 1968. u montažnoj baraci preko puta današnjeg hotela «Bristol», a javne projekcije prikazane su već 1903. i 1905.

Danas Mostar ima dva zimska kina i jedno ljetno.

DOM KULTURE — 1966. (Trg 14. februar)

Pored krila u kojima su smještene institucije kulture i umjetnosti: Narodna biblioteka, Radnički univerzitet, Informativni centar i ubuduće ekspozitura Umjetničke galerije Sarajevo — u centralnom dijelu nalazi se Velika sala sa 1.200 mjesta, Mala sala (amfiteatar) sa 200, i terasa na krovu.

RADNIČKI UNIVERZITET — 1964.
(TRG 14. februar)

Ima vrlo veliku skalu sadržaja i nivoa obrazovanja. Stalno prati promjene sredine i u njima nalazi izvor za svoje akcije. Organizuje predavanja, diskusije, književne večeri, izložbe, filmske i pozorišne predstave, kao i koncerte narodnih pjesama i igara i zabavnih melodija. Ime vlastitu trogodišnju osnovnu i upravnu školu za obrazovanje odraslih i preko 20 obrazovnih punktova na selima.

NARODNA BIBLIOTEKA — 1945.
(Trg 14. februar)

Biblioteka se nalazi od 1930. u zgradi Dora kulture i zauzima cijelo lijevo krilo. Savremeno je opremljena i ima preko 100.000 knjiga, časopisa i novina. Biblioteka od 1951. ima posebne prostorije za Dječiju biblioteku na lijevoj obali Neretve sa blizu 20.000 knjiga; ima i svoje punktove u udaljenim dijelovima grada i po selima.

Iz arhivskih dokumenata vidi se da su u tursko doba u Mostaru postojale vrlo bogate privatne biblioteke. Od javnih, danas su nam poznate: Ka-radžo-begova (1570), Dervik-paša Bajzidagića, Srpsko-pravoslavna crkvena opština, Franjevačkog namjesnika, Muslimanskog i profesorske biblioteka u Gornjojli.

STAMPARIJA MOSTAR Izdavačkog preduzeća -VESELIN MASLEŠA- SARAJEVO
(Ulica Humije Rebca)

Stamparija je Tiskara don Krsto Milešević, osnovana je 1873. i bila smještena u posebnoj prostoriji, uz staru biskupsku rezidenciju u Vrhodolu. Pored osamih djela, tu je odštampan i prvi prevod na našem jeziku Defterog Romanosa Krusca Osm.ije, letoriški najznačajnije Stamparije su: »Pisac i Kralj«, »Vladimir Radović«, »Trifko Đurić«, »Tehnika MK KP.

Za vrijeme vjerske okupacije u kući poručnik Milešević (Kaniha ulica) bila je smještena, i neprekidno je radila »Tehnika MK KP. Spada u red vjernih stamparija u zemlji koje nisu odričane za vrijeme rata. (Staketa se nalazi u Muzeju Hercegovine).

»Tehnika je na kopirgrafu štampala pregledne letke, svakodnevne radne vijesti, listu MK KP, brošure i druge propagandne materijale, pojedine glave istorije SKPM itd. Štampala je pregledne letke i brošure na italijanskom i njemačkom jeziku.

Neposredno poslije rata u gradu su postojale dvije stamparije koje su 1949. fuzionisane u stampariju »Rade Bitanga«, a ova je 1960. prerasla u Grafčki zavod. Višebojni ofset tisak i proizvod kartonaže afirmsali su Zavod na jugoslovenskom planu. Uporedo s tim Zavod se bavi i novinskom i izdavačkom djelatnošću. Pored mnogih štampa i list »Sloboda«.

Početkom 1966. Zavod se pripojio Izdavačkom preduzeću »Veselin Masleša« — Sarajevo, i time se konačno opredijelilo za izdavačku djelatnost.

Povodom 20-godišnjice oslobođenja Mostara, 1. maja 1968. radni kolektiv Grafčkog zavoda »Rade Bitanga« oticao je pred gradom bitu revolucionarna ije ike post. Bista je rad akademskog vajeta Nikole Njedića.

REDAKCIJA LISTA -SLOBODA- — 1944
(Trg 14. februar)

Do oslobođenja Mostara »Sloboda« je izlazila u Trebinju kao nasljednik »Hercegovinskog vjesnika«. List je danas organ SSRN-a za društvena i politička pitanja. Izlazi ponedjeljkom na 16 strana u skoro 10.000 primjeraka. Od početka 1968. list je u sastavu Informativnog centra koji objedinjuje i Tribinu građana i Radio-stanici Mostar.

Malo je gradova u zemlji koji imaju tako bogatu istoriju postnako-izdavačke djelatnosti. Od 1871. kad je pokrenut »Hercegovinski bosiljak«, list za zabavu, pouku i umjetnost, pa do danas, grad nije bio bez svog lista. Štampano je preko pedeset listova različitih po sadržaju: političkih, društvenih, zabavnih — poezijskih, literarnih, humorističkih — satiričnih itd. Bilo je vrlo značajnih (»Zora«, 1895—1901) i vrlo interesantnih (»Neretva« 1876). »Neretva« je izlazila uporedo na dva jezika: srpskom za turskom i cirilicom na srpskom. Vuković prvoštom Najčića, bili su progresivni i danas za nauku predstavljaju značajna građa.

ZAVOD ZA ZAŠTITU SPOMENIKA KULTURE — 1951. (Ulica maršala Tita)

Mostar spada u red prvih gradova u našoj Republici po broju vrijednosti i raznovrsnosti spomenika. Od donošenja Zakona (1947) do osnivanja Režijske grupe za konzervatorsko-restauratorske radove pri Muzeju Hercegovine (1951), grad je izgubio desetak vrlo vrijednih spomenika. Ova grupa prerasla je 1954. u Upravu za čuvanje i otkrivanje spomenika.

Od 1954—1960. najstarije jezgro grada postalo je predmet interesa cjelokupne konzervatorske službe BiH. Pored ovih zahva-

RAĐNA SOBNA ALEKSE BANTIĆA

ta pristupa se i radovima na Bišćevica ćošku, Staroj pravoslavnoj crkvi, Kajtažovoj kući i na nekoliko džamija. Predmet konzervatorskih radova su i objekti u okolini — Žitomislići, Počitelj i Blagaj. Upravo je 1966. prerasla u Zavod koji djeluje na području Hercegovine: Konjic, Počitelj, Prozor, Stolac i Trebinje. U 1963. izvedeni su obimni radovi na sanaciji i konzervaciji Starog mosta, a 1968. i na Krivoj ćupriji.

ARHIV HERCEGOVINE — 1954.

(Ulica braće Fejić)

Arhiv je sakupio dragocijen sadržaj, sistematizovan u 108 fondova. Među njima se ističu: fond od 75.000 pisama trgovačke firme braće Risto i Miho Šantić na turskom, njemačkom, talijanskom i našem jeziku; preko 1.500 rukopisa, dokumenata i knjiga na orijentalnim jezicima; dokumenti Srpsko — pravoslavne crkvene opštine; muzička zbirka Pjevačkog društva «Gusle», zbirka pisama istaknutih kulturnih i javnih radnika itd. itd. Arhiv ima bogatu fototeku, fotokopiranu građu neprijateljskih i kvistliških dokumenata i memoarsku građu učesnika NOR-a.

MUZEJ HERCEGOVINE — 1960.

(Ulica maršala Tita)

Prikupljen je materijal iz NOB-e Mostara i Hercegovine, otkupljena fototeka

Zimole, nabavljene narodne nošnje, protzvodi mostarskih kujundžija i ostalih esnafa, i priređivane su izložbe, da bi povodom 10-godišnjice oslobođenja Mostara — 1955. grad dobio svoj prvi Muzej — Odjeljenje NOB-e i Etnografsko odjeljenje.

U Cejvan Cehajinoj džamiji otvorena je 1965. muzejska postavka «MOSTAR — ekonomski, kulturni i politički centar Hercegovine od postanka do okupacije 1878.» Posebnu pažnju privlači maketa Starog Mostara sa zvučno-svjetlosnim efektima.

COROVIĆA KUĆA — OKO 1874.

(Ulica maršala Tita)

Kuća na dva sprata, građena po dalmatinskom uzoru, masivno, od kamena, s duplim prozorima — bifore. Pokrivena je pločom. Ulazna kapija je od drveta.

U ovoj kući rodio se i stvarao književnik Svetozar Corović. U njoj je proveo posljednje godine i Aleksa Šantić.

Danas se ovdje nalazi radna soba Alekse Šantića.

Postoje sve mogućnosti da grad, koji od XVI vijeka ima neprekinutu nit literarnog stvaralaštva i, poslije, bogatu novinsko-izdavačku djelatnost, ovu kuću pretvori u autentičan MUZEJ KULTURE PISANE RIJEČI HERCEGOVINE.

Pjesnici su čuđenje u svijetu

Prevedio: IHSAN MUTEVELIĆ

Izdavač: Informativni centar Mostar
Glavni i odgovorni urednik
PERO KOVAČEVIĆ

Tisnična i likovna obrada:
MIRZA HAMZIĆ

Korektor:
IVAN KORDIĆ

Štampa: Izdavačko preduzeće "Veselin Masleša" Sarajevo — Štampano u Mostaru
Za Štampano: JAROSLAV NOVAK

MOSTAR 1968.